
Estofennian moniottelija

**Pekka Lilja & Kulle Raig:
Urho Kekkonen ja Viro. Mi-
nerva. Hämeenlinna 2006.
253 s.**

■ Kirjallisuuden emerituspro-
fessori Pekka Lilja ja toimittaja
Kulle Raig ovat rakentaneet
mielenkiintoisen kokonaisku-
van Urho Kekkosesta, estofen-
nian eli Viron ja Suomen tiiviin
yhteyden kannattajasta. Pyrki-
myksenä on ollut kirjoittaa
kattava kokonaisarviointi siitä,
mitä Viro Kekkoselle merkitsi.
Kekkosta ja hänen Viro-yh-
teyksiään on käsitelty useissa
historiantutkimuksissa, mutta
monografiatasolla samojen
kansien väliin niitä ei aiemmin
ole koottu.

Laaja-alaisesti Suomen ja
Viron suhteiden historiaa tun-
tevina Lilja ja Raig pystyvät
luomaan luotettavan kokonais-
kuvan tutkimuskohteesta. He
ovat myös käyneet tutkimus-
taan varten läpi arkistoaineis-
toja, sanoma- ja aikakausleh-
tiä, tehneet haastatteluja sekä
tutustuneet aihepiirin keskei-
seen tutkimukseen olkoonkin,
että teeman taustoitukseen liit-
tyen voidaan osoittaa pieniä
puutteita. Teos täyttää siis tut-
kimukselle asetettavia vaati-

muksia kokonaiskuvan luomisessa, uuden tiedon tuottamisessa ja lähdepojan vaatimuksissa.

Tekstissä viitataan käytettyyn alkuperäisaineistoon, mutta ei tutkimuskirjallisuuteen. Asiaan perehtynyt lukija pystyy toki arvioimaan/arvaamaan, mistä tieto on peräisin. Tämä on sikäli harmillista, että nyt kirjasta eivät selkeästi erotu jo tunnetut asiat sekä se uusi ja aikaisempaa tutkimusta täydentävä tieto, jonka tekijät ovat kaivaneet esiin. Saman suuntainen huomio koskee myös aiheen aiemman tutkimuksen esittelyä: se olisi voinut olla syvällisempi ja analyttisempi.

Useat kirjassa esitetyt asiat ovat jo ennestään tunnettuja, mutta myös uusia näkökulmia ja detaljeja tuodaan esiin. Kirjan suurin ansio on esittää kootusti Kekkonen suhde Viroon. Myönteistä on, että yleisesti tunnettua Kekkonen epävirallista vierailua Neuvosto-Viroon maaliskuussa 1964 ja siellä pidettyjen puheiden sisältöä selitetään Kekkonen 1920- ja 1930-luvun aatemaailmalla sekä sota-ajan tapahtumilla: Kekkonen Viro-kiinnostus ei herännyt hetken mielihohteesta. Vankka pohja luotiin jo opiskeluaikana Helsingin yliopistossa: Kekkonen kuului Pohjois-Pohjalaiseen Osakuntaan, jossa Eteläinen tie oli hallitseva suunta 1920- ja 1930-luvulla. AKS:ssa Kekkonen puolestaan omaksui heimotyöideologian. Aitosuomalaisuus ja ruotsalaisvastaisuus olivat Kekkoselle ominaisia 1930-luvun lopulle saakka. Kekkonen kasvoi Suur-Suomen henkeen, mutta hänen tiensä erosivat

AKS:sta sen lähdettyä tukemaan lapuanliikettä. Samalla Kekkonen suhteet aikakauden vahvaan estofiiliin pohjoispuhjalaiseen ylioppilasvaikuttajaan Vilho Helaseen katkesivat. Tämä ei kuitenkaan tarkoittanut Viro-suuntauksen päättymistä, vaan se sai uusia muotoja. AKS:n ja radikaaliylioppilaiden ajaututtua välikirkoon Konstantin Pätsin hallinnon kanssa sekä Suomen ja Viron suhteiden jouduttua kriisiin perustettiin Suomalais-Virolainen Seura (1936), jonka tarkoituksena oli palauttaa luottamukselliset ja ystävälliset suhteet veljeskansaan Viroon. Tässä toiminnassa Kekkonen oli aktiivisesti mukana. Jatkosodan aikana Suomeen saapui virolaisia pakolaisia, joiden hyväksi Kekkonen työskenteli määrätietoisesti.

Aatteellis-poliittisen toiminnan ohella Kekkonen oli aktiivinen Viron suuntaan myös urheilurintamalla. Tätä osuutta kirjassa valotetaan ansiokkaasti. Kekkonen sai Viron urheilun korkeimman ansiomerkin (1937), mikä osoitti Viron urheiluliiton pitävän ”Kekkosmaiden välisten yleisurheilutieluiden ’isänä’”. Kekkonen oli aktiivinen urheilurintamalla myös toisen maailmansodan jälkeen. Hän oli yhteyksissä virolaisiin urheilujohtajiin ja myötävaikutti Suomen ja Neuvosto-Viron urheilusuhdeiden vilkastumiseen.

Yli puolet kirjan sivumäärästä on kuvausta Kekkonen Viron-vierailusta 1964. Tapahduma on epäilemättä merkittävä virstanpylväs Suomen ja Viron suhteiden historiassa, mutta silti se saa turhan suuren painoarvon teoksessa.

Osuutta olisi joko pitänyt tiivistää tai vastaavasti painoa ja taustoitusta olisi pitänyt lisätä 1920–1940-lukujen osalta.

Kirjan loppuosalla on laajuudesta huolimatta kiistatomat ansionsa. Siinä tulee eniten esiin uutta tietoa ja muistikuvien kautta välittyy lukijalle erinomaisesti kuva siitä, mitä Kekkonen vierailu virolaisille merkitsi: se antoi virolaisille toivoa aikana, jolloin sitä kipeästi tarvittiin. Kekkonen motiivina vierailulle olikin tukea virolaisuutta. Tarton yliopistolla pidetty vironkielinen puhe ja viron kielen käyttäminen keskusteluissa rohkaisivat virolaisia. Virossa edelleen kerrottavat Kekkos-anekdootit puolestaan kuvaavat vierailun merkitystä tavallisille virolaisille.

Vierailua kuitenkin myös arvosteltiin. Pakolaisvirolaisten parissa, mutta myös suomalaisessa lehdistössä esitettiin kritiikkiä. Presidentin vierailun miehitettyyn maahan väitettiin tarkoittavan miehityksen hyväksymistä. Kekkonen puolestaan korosti vierailun epävirallisuutta. Kirjassa tuodaan esiin vierailuun liittyvää virallista palautetta Moskovasta ja Tallinnasta, suomalaisten sekä koti- ja ulkovirolaisten sanomalehtien kirjoituksia.

Kirjassa ei mielestäni ole juuri kiistanalaisia tulkintoja. Kirjassa esitetään kuitenkin väite vierailuun liittyvän myytin murtamisesta eli Kekkonen Viron televisiossa esittämästä vaatimuksesta suoran laivayhteyden avaamiseksi. Kirjassa viitataan, että tätä vaatimuksen myyttiä on toistettu julkaisusta toiseen. Olen asiasta eri mieltä: Kirjallisuudessa ei puhuta

”vaatimuksesta”, vaan esityksestä, toiveesta (eikä kaikissa tapauksissa viitata televisiohaastatteluun). Olisihan ollut hyvin outoa, että matkalla yleisesti matalaa profiilia pitänyt Kekkonen olisi ruvennut vaatimaan mitään! Kuten kirjassa lainataan Kekkonen puhetta: ”... Suomesta matkaa vuosittain Leningradiin ja kauemminkin tuhansia turisteja, ja olisi erittäin toivottavaa, että kyseistä turistivaihtoa tapahtuisi myös Suomen ja Viron välillä, mikäli kulkuyhteydet tulisivat yksinkertaisemmiksi ja nopeammiksi. Olen varma, että siinä tapauksessa tuhannet ja tuhannet suomalaiset olisivat valmiit vierailemaan Virossa.” Kulkuyhteyksien parantamisella Kekkonen tuskin tarkoitti muuta kuin laivaliikennettä. Lehtihaastattelussa – samana päivänä kuin televisiohaastattelu – hän puhuikin nimenomaan laivayhteydestä.

Tärkeimpänä matkan antina oli mainittu vierailun seurauksena avattu laivayhteys sekä kanssakäymisen vilkastuminen Suomen ja Viron välillä. Suljettuun Neuvosto-Viroon alkoi virrata suomalaisia turisteja: länsimainen vaikutus levisi ja tieto liikkui eikä viranomaisten ollut mahdollista pidemmän päälle kontrolloida tapahtumia. Laivaliikenteen ja Suomen television myötä virolaisille avautui ikkuna länteen.

Teos on kirjoitettu sujuvasti ja elävästi. Kahden kirjoittajan erilainen tyyli tulee kuitenkin selvästi esiin: kirjan alkuosa on tiiviimpää ja tiukemmin faktoihin pidättäytyvää – rönssyjä ei juuri ole. Sen sijaan kirjan loppuosassa haastatteluille ja muistikuville annetaan run-

saasti tilaa. Kirjassa on hieman toistoa. Kokonaisuus pysyy silti tekijöiden käsissä olkoonkin, että Kekkonen vierailu käsitellään yksityiskohtaisen tarkasti verrattuna muuhun osuuteen. Kirjassa ovat myös liitteinä Kekkonen puheet Tarton yliopistossa 12.3.1964 ja Tammi Niemessä 14.5.1964. Ne on toki julkaistu aiemminkin kokonaisuudessaan tai otteina, mutta nyt ne ovat yhdessä kirjassa, ”kansien välissä”. Kirjan käyttöarvoa lisää myös 12 sivun kronikka Suomen ja Viron suhteisiin liittyvistä tapahtumista. Kaiken kaikkiaan kirjaa voi suositella kaikille Suomen ja Viron suhteiden historiasta kiinnostuneille.

Heikki Roiko-Jokela